

SCI-CONF.COM.UA

TOPICAL ASPECTS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH

**PROCEEDINGS OF IV INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
DECEMBER 21-23, 2023**

**TOKYO
2023**

TOPICAL ASPECTS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH

Proceedings of IV International Scientific and Practical Conference

Tokyo, Japan

21-23 December 2023

Tokyo, Japan

2023

UDC 001.1

The 4th International scientific and practical conference “Topical aspects of modern scientific research” (December 21-23, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. 771 p.

ISBN 978-4-9783419-2-1

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Topical aspects of modern scientific research. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2023. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-topical-aspects-of-modern-scientific-research-21-23-12-2023-tokio-yaponiya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: tokyo@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2023 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2023 CPN Publishing Group ®

©2023 Authors of the articles

ASTRONOMY

62. *Кондратенко П. О.* 365
РЕЗОНАНС ПЛАНЕТНИХ ОРБІТ

PEDAGOGICAL SCIENCES

63. *Bilenka O., Petrovych I., Romaniuk M.* 376
ANASLIDES IN THE EDUCATIONAL PROCESS: OVERVIEW OF
ADVANTAGES AND APPLICATION SCENARIOS
64. *Cao Jie, Bieliaieva O.* 381
RESEARCH ON STUDENT EDUCATION MANAGEMENT IN
HIGHER VOCATIONAL COLLEGES
65. *Oproshnyan S. I., Dvornik S. I., Sakevych V. I.* 384
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА
ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У
ФАХОВИХ ПЕРЕДВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ
66. *Semenenko S. B., Slobodian K. V., Chernei N. Ya., Peryzhniak A. I., Rudan K. V.* 391
THE INFLUENCE OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON THE
TRAINING OF STUDENTS WHEN STUDYING THE
EDUCATIONAL DISCIPLINES OF THE MEDICAL PROFILE
67. *Бідюк Д. Є.* 397
ОКРЕМІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ
ОСВІТИ В УКРАЇНІ
68. *Войталюк С. В.* 402
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З
ДИСЦИПЛІНИ «ОРФОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ ПОЛЬСЬКОЇ
МОВИ»
69. *Даценко А. С.* 406
ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
БАТЬКІВ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ЇХ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД
ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ВСП
«НОВОМОСКОВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ДДАЕУ»)
70. *Криськів М., Буняк В.* 411
ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ, ПІДГОТОВКА, ПРОВЕДЕННЯ
71. *Курбанова Х. Ш.* 420
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У
ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ХІМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО
ПРОФІЛЮ
72. *Пилипчук А. В.* 423
АКСІОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: ЗМІСТ ТА
ОСОБЛИВОСТІ

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ, ПІДГОТОВКА, ПРОВЕДЕННЯ

Криськів Мирослава,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри української мови і славістики
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Буняк Вадим,

студент
інженерно-педагогічного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Анотація. У статті визначено дефініцію інтегрованого уроку, особливості його підготовки та проведення в сучасній школі; з'ясовано основну мету та завдання проведення таких уроків. Детально проаналізовано етапи підготовки інтегрованого уроку, процес створення сценарію такого уроку. На прикладі інтегрованого уроку української мови та трудового навчання запропоновано різні види вправ, які сприяють встановленню та засвоєнню в процесі пізнання взаємозв'язків між окремими елементами знань з цих дисциплін.

Ключові слова: інтегрований урок, українська мова, трудове навчання, бінарний урок, міжпредметні зв'язки, взаємодія, система, цілісна картина світу.

Однією з традиційних, але актуальних завдань освіти є формування в учнів цілісної картини світу. Функцію об'єднання міжпредметних знань у цілісну наукову картину світу виконує інтеграція у процесі навчання. Встановлення та засвоєння в процесі пізнання взаємозв'язків між окремими елементами знань з різних дисциплін сприяють поглибленню та розширенню знань, зв'язку їх з практикою, формуванню у школярів умінь узагальнювати та систематизувати інформацію, розвивають системне мислення.

Основним елементом для здійснення в освітній практиці різних рівнів інтеграції є методично грамотно проведений інтегрований урок. Інтегрований урок – це особливий вид уроку, на якому зазначена тема, питання, проблема розглядаються засобами двох або кількох дисциплін, здійснюються синтез і систематизація знань, умінь, що забезпечує формування в учнів цілісної картини світу, сприяє засвоєнню ними відповідних компетенцій. При цьому може бути виділена провідна дисципліна, що виступає інтегратором, та визначені допоміжні дисципліни, що сприяють поглибленню, розширенню, уточненню матеріалу провідної дисципліни.

Інтегрований урок можуть проводити кілька вчителів, але може вести і один педагог. Бінарний урок – різновид інтегрованого уроку, який ведуть два вчителі. Бінарні уроки є найпоширенішою в освітній практиці формою інтеграції.

Проведення інтегрованих уроків найефективніше у таких випадках:

- під час виявлення дублювання одного й того ж матеріалу у навчальних програмах та підручниках;
- під час вивчення узагальнених міжнаукових категорій (рух, час, розвиток, величина та ін.), законів, принципів, що охоплюють різні аспекти людського життя та діяльності, технологічних процесів;
- під час виявлення протиріч в описі та трактуванні тих самих явищ, подій, фактів у різних науках, навчальних дисциплінах;
- під час використанні технології проблемного та проектного навчання (складання міждисциплінарних проектів, вирішення комплексних проблем).

Особливості інтегрованих уроків:

- предметом вивчення та аналізу в інтегрованому уроці виступають багатопланові об'єкти, інформація про сутність яких міститься в різних навчальних дисциплінах, матеріал таких уроків показує єдність процесів в навколишньому світі, дозволяє учням бачити взаємозв'язок різних наук;
- зміст інтегрованих уроків містить не тільки основний досліджуваний матеріал із різних дисциплін, а й новий зміст, що формується з урахуванням

осмислення і узагальнення цього матеріалу учнями;

– кінцевою метою інтегрованого уроку є застосування знань у незнайомій, нестандартній ситуації, висування нових гіпотез та реалізація теоретичних знань на практиці, в ході чого відбувається осмислення цілісності навколишнього світу, формуються творчі здібності учнів [1; 2].

Мета проведення інтегрованого уроку української мови та трудового навчання полягає в поєднанні педагогічних принципів обох предметів для досягнення комплексного навчального результату. Основні завдання такого уроку включають:

1) Розвиток комплексних навичок:

– Сприяння розвитку учнівських компетентностей як у сфері мовленнєвих, так і у трудовій діяльності.

– Формування інтегрованих навичок, які допомагають учням ефективно використовувати свої знання та вміння у різних сферах життя.

2) Застосування теорії в практиці:

– Забезпечення зв'язку між теоретичними знаннями, які отримують учні на уроках української мови, та їхнім практичним застосуванням у сфері трудового навчання.

– Створення педагогічної ситуації, яка дозволяє учням побачити реальне застосування мовних засобів у практичних трудових завданнях.

3) Розвиток трудової та мовленнєвої культури:

– Формування трудової культури учнів, виховання бажання виконувати свої обов'язки якісно та відповідально.

– Розвиток мовленнєвої культури через використання фахової термінології та правильність висловлювань під час роботи над трудовими завданнями.

4) Підготовка до реального життя:

– Викладання практичних навичок, які можуть бути корисними в щоденному житті та майбутній професійній діяльності учнів.

– Формування усвідомлення про важливість мовленнєвих навичок у

будь-якій сфері життя.

5) *Стимулювання інтересу до навчання:*

– Забезпечення цікавого та захоплюючого процесу навчання шляхом використання різноманітних методів та форм роботи.

– Залучення учнів до активної участі в інтегрованому процесі, що сприяє позитивному ставленню до обох предметів.

Підготовка інтегрованого уроку. Першим кроком у підготовці інтегрованого уроку є аналіз та зіставлення програмного матеріалу, календарно-тематичних планів навчальних дисциплін з виділенням тем, близьких за змістом або зв'язком використання.

Інтегрований урок більш ефективний на початку вивчення розділу, після чого на наступних уроках з кожної дисципліни буде проведено поглиблене опрацювання змісту навчального матеріалу, а також наприкінці вивчення розділу з метою узагальнення та інтеграції з іншими галузями знання.

Вибираючи тему для інтегрованого уроку, треба знайти загальну системотворчу ідею – ядро інтеграції. Насамперед, основою стає близькість змісту провідних тем різних дисциплін та їх логічний взаємозв'язок. Інтегрувати на уроці можна будь-які компоненти педагогічного процесу: принципи, зміст, методи та засоби навчання [2]. Інтегровані уроки можуть поєднувати зміст різних дисциплін з збереженням методів навчання провідної дисципліни або інтегрувати методикку навчання різних дисциплін під час збереження змісту тільки однієї дисципліни. Об'єктом інтеграції змісту можуть бути:

- загальні поняття;
- загальні ідеї;
- проблеми різних дисциплін;
- узагальнені способи дій;
- прийоми, що мають узагальнений характер.

Ці компоненти з різних дисциплін, що об'єднуються в одному уроці, стають системоутворюючими, навколо них збирається у нову систему

навчальний матеріал. Системотворчий чинник є основним у створенні інтегрованого уроку, від цього залежить методика і технологія проведення уроку.

Наступний крок – відбір матеріалу для поєднання його в одному уроці. Відбираються навчальні теми та їх окремі частини, які складуть змістовну основу інтеграції, під час цього має бути досягнуто взаємної згоди викладачів дисциплін, що інтегруються. Після відбору навчального матеріалу вчителі аналізують його та ділять на основний та допоміжний. Необхідно відзначити, що інтегрований урок повинен складатися з доповнюючих один одного (але не дублюючих) частин змісту з різних дисциплін, забезпечуючи при цьому синхронність вивчення кількох дисциплін.

Визначення форми інтегрування матеріалу в основному залежить від мети уроку та вибору системотворчого компонента, тобто від того, навколо чого буде проводитись інтеграція.

Форми інтегрування можуть бути:

- предметно-образна, використовувана для відтворення ширшого і цілісного ставлення до предмету пізнання;
- понятійна, коли проводиться феноменологічний аналіз явища, що становить це поняття, та виробляється тезаурусне поле поняття;
- світоглядна, коли проводиться обґрунтування явища, що вивчається наукою, за допомогою наукових фактів;
- діяльнісна, під час якій проводиться процедура узагальнення способів діяльності, перенесення та їх застосування у нових умовах;
- концептуальна, під час якій учні розробляють нові ідеї, пропозиції, способи вирішення навчальної проблеми.

На вибір форм інтегрування впливають і вибрані змістовні компоненти інтеграції, і рівень розвитку учнів, їхнє вміння поєднувати знання з різних дисциплін.

Після того як визначено мету уроку, інтегровані блоки знання, виділено системотворчий компонент, визначено форму інтегрування, розробляється

сценарій уроку.

Інтегрований урок через свою складність вимагає сценарію, а не простого плану чи конспекту. У ньому задіяно кілька суб'єктів процесу пізнання, різнохарактерний матеріал, різнопредметні методи навчання. Усе це вимагає продуманого управління процесом пізнання.

Вивчення методичних розробок інтегрованих уроків дозволяє виділити такі загальні етапи уроку.

– Організаційний етап.

– Спільне визначення мети та мотивація учнів.

– Актуалізація опорних знань учнів. Характерною особливістю цього етапу є актуалізація знань з усіх інтегрованих дисциплін, цей етап не повинен займати більше 10 хвилин, підготовка до нього вимагає від педагога особливої уваги.

— Рефлексія уроку, підбиття підсумків, оцінювання результатів діяльності учнів.

Основний етап інтегрованого уроку залежить від дидактичного ланцюга та типу конкретного уроку, але оскільки інтегрований урок – це найчастіше урок систематизації та узагальнення знань, умінь учнів, то його основним етапом є узагальнення і систематизація. На цьому етапі не тільки здійснюється узагальнення, синтез, комплексне застосування знань, а й розвиток і збагачення асоціативних зв'язків, формування у здатності, що навчаються, продукувати на їх основі нове знання.

Готувати та проводити інтегровані уроки можуть два і більше вчителів, у цьому випадку необхідно ретельне спільне планування педагогами ходу уроку, у якому чітко буде визначено роль кожного з них. Однак такі уроки може проводити і один вчитель, який володіє матеріалом обох дисциплін. Підготовка та проведення бінарного уроку висувають підвищені вимоги до підбору педагогів. Вони повинні бути інтелектуально та особистісно сумісні, володіти розвиненими комунікативними вміннями, здатністю до імпровізації, швидкістю реакції, показувати високий рівень володіння матеріалом, який часто виходить

за межі змісту теми.

До підготовки інтегрованого уроку можуть бути залучені учні, вони готують реферати, оформляють ілюстративний матеріал, індивідуальні повідомлення тощо.

Важливу роль у підготовці інтегрованого уроку відіграє його навчально-методичне та матеріально-технічне оснащення (презентації, демонстраційні матеріали та прилади, матеріали для проведення дослідів, спостережень, аудіовізуальні засоби, таблиці, графіки, схеми, інструкції, тренажери та ін.).

Проведення інтегрованого уроку. Тривалість інтегрованого уроку може бути різною. Але найчастіше для нього використовують дві або три урочні години, об'єднані в одне заняття.

Найважливіше місце інтегрованого уроку – це організація взаємодії кількох вчителів, послідовність, чергування, тривалість їх дій, узгодженість змісту та методів подання матеріалу. Взаємодія педагогів може будуватися по-різному. Вона може бути паритетною, з рівною участю кожного з них; один із них може виступати провідним, а інший – асистентом чи консультантом; весь урок може вести один вчитель у присутності іншого як активного спостерігача (який запитує, коментує те, що відбувається).

Серед різних методів проведення інтегрованих уроків найчастіше використовується діалог. Діалог може відбуватися як між вчителями, які розглядають певну проблему чи явище з різних позицій, так і між вчителем і учнями, які наводять нові факти з життя, запитують про незрозуміле, включаються до вирішення проблеми. У формі діалогу можна розглядати виступи школярів із повідомленнями з окремих питань, які готуються ними самостійно.

Велику ефективність дає використання на інтегрованому уроці різних інтегрованих завдань, особливість яких полягає у синтезі знань та умінь із різних наукових галузей, різних навчальних дисциплін навколо вивчення одного питання, вирішення однієї проблеми. Як правило, інтегровані завдання

розробляються як міжпредметні, міжциклові або такі, що пов'язують теорію і практику, теорію і особистий досвід учнів. Одним із видів інтегрованих завдань можуть виступати міждисциплінарні проекти, що передбачають використання знань з двох і більше дисциплін, а також метапредметні (позапредметні) проекти, що виконуються на стиках галузей знань і виходять за рамки дисциплін, що вивчаються. Обмежений час навчального заняття не дозволяє якісно виконати весь проект на уроці, тому на інтегрованих уроках частіше розробляються міні-проекти, що дозволяють узагальнити вивчений матеріал, виконати, подати та обговорити проект під час уроку.

Інтегрований урок української мови та трудового навчання буде цікавим та практичним для учнів. Ось декілька **вправ**, які можна використовувати на такому уроці:

1. **Створення інструкцій:** Учні обирають простий ремонтний чи творчий проект (наприклад, створення листівки, виготовлення декоративної коробочки тощо). Спільно з учителем розробляють інструкції з використанням робочої термінології та української мови. Діляться інструкціями з іншими групами та допомагають один одному в розумінні та виконанні завдань.

2. **Виготовлення презентацій:** Учні обирають певний трудовий профіль чи ремонтну ділянку, наприклад, «Електрик» чи «Фарбування стін». Підготовка презентацій, включаючи коротку інформацію про обрану тему, необхідні інструменти та матеріали, етапи виконання. Презентації можна виставити для інших учнів та обговорити вплив використання відповідної мови та термінології.

3. **Розробка сценарію:** Учні створюють сценарій для відеоролика чи короткого театралізованого виступу, де демонструють важливі поняття трудового навчання та використовують українську мову, здійснюють зйомки та презентують власні виступи.

4. **Творча письмова робота:** Учні пишуть твір або оповідання на тему «Мій ідеальний робочий день» чи «Як я допомагаю вдома». Використання термінів трудового процесу та створення зв'язаних із темою текстів.

5. Лексикон трудового навчання: Створення словника термінів, пов'язаних із трудовим навчанням та ремонтними роботами, з подальшим використанням цього словника у вправах та тестах з української мови.

6. Обговорення спільних проектів: Учні можуть обговорювати можливості спільних проектів, наприклад, оформлення класної кімнати, створення арт-проекту, який включає елементи трудового навчання.

Ці вправи можуть стати стартовою точкою для плідної співпраці між учнями, розвитку їхніх трудових та мовних навичок, а також збагачення процесу навчання.

Таким чином, виконання учнями різних інтегрованих завдань дозволяє подолати поверхове та формальне вивчення питання, змінити аспект вивчення, поглибити розуміння, уточнити поняття та закони, узагальнити матеріал, поєднати досвід та теорію, що його обґрунтовує, систематизувати вивчений матеріал. Інтегрований урок української мови та трудового навчання спрямований на формування учнівської особистості як гармонійно розвиненої особи з комплексом необхідних знань і навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Майхер І. І., Струк О. О. Інтегрований урок як спосіб об'єднання змісту навчальних дисциплін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали ІV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Тернопіль, 7–8 листопада, 2019). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. С. 165–168.

2. Щербак В. Українська народна лялька як оберіг. Інтегрований урок: трудове навчання та етика. 5-й клас. *Трудове навчання*. 2018. № 1. С. 8–20.